

A PÉCSI NŐI FELSŐ KERESKEDELMI ISKOLA REKRUTÁCIÓS BÁZISA 1912 ÉS 1948 KÖZÖTT

Stummer Krisztina, krisztinastummer@gmail.com
Pécsi Tudományegyetem, Neveléstudományi Doktori Iskola

Bevezetés

Hazánkban egészen a 18-19. századig kevés figyelem irányult a nők, elsősorban a leányok iskoláztatására. A társadalom által meghatározott elsődleges feladatuk „természetes hivatásuk” betöltése volt, melyek az anyaság, háziasszony és feleség szerep. Mivel politikai és társadalmi szintén nem léphettek fel, taníttatásuk alacsonyabb társadalmi rétegekben nem valósult meg. Magasabb társadalmi rétegekben már nem példa nélküli, hogy a családok fiaik mellett a lányok számára is fogadnak magántanítókat. Az általában külföldről érkező magántanítók nyelveket, irodalmat, művészetet, zenét tanítottak és a női sajátosságoknak megfelelően varrást, hímzést, kézimunkát. Ez a tudásanyag egyes esetekben elérte a középiskolai szintet (Rébay, 2006.). A magántanítókon kívül egyes női szerzetesrendek biztosítottak intézményes (szak)képzést a lányok számára; néhány év alatt tucatnyi zárdai nőipariskolát hozva létre. (Sanda, 2016.)

Az államilag is szabályozott intézményesült elemi oktatást, mely felekezeti, nemi és társadalmi hovatartozástól függetlenül mindenkire kiterjedt, az Eötvös nevével fémjelzett népiskolai törvény biztosította (1868. évi XXXVIII.tc.). A nők középiskolai és felsőfokú tanulmányai a 19. század végén indulhattak meg. 1895-ben Wlassics Gyula a 65. 719. számú rendelettel (*Magyarországi Rendeletek Tára*, 1895.) megnyitotta a bölcsészettudományi, orvostudományi karokat és a gyógyszerészeti tanfolyamokat. Ez a lépés indokoltá tette a leánygimnáziumok létrehozását, mivel a felsőfokú tanulmányok megkezdése érettségihez volt kötve. Egy évvel később, 1896-ban, az Országos Nőképző Egyesület közreműködésével létrejött hazánk első leánygimnáziuma. A leányok kereskedelmi szakképzése tekintetében a századforduló után következett be jelentős előrelépés.

1. A női felsőkereskedelmi iskolák kialakulása

A 19. század folyamán felgyorsuló modernizáció, a munkaerőpiac átalakulása és a nők fokozódó művelődési igényei az oktatáspolitikai és szakképzéspolitikai átstrukturálását eredményezték. Egyes állások betöltése megfelelő szakmai előképzettséget igényelt. Ennek híján a nők számos lehetőségtől elestek. 1888-tól alakultak ugyan tanfolyamok, melyek

elvégzése után lehetőség nyílt ipari vagy kereskedelmi üzletekben elhelyezkedni, de a képzés alacsony színvonala révén nem kínáltak megfelelő ismereteket. Egy magas színvonalú képzés meghonosítása érdekében 1909-ben Pozsonyból beadványt nyújtottak be a Vallás- és Közoktatásügyi Miniszterhez. Ugyanebben az évben megkapták az engedélyt, és megnyitotta kapuit az első női felsőkereskedelmi iskola. A fiú kereskedelmi iskolák 1895-ös szervezetét vették át, kisebb változtatásoktól eltekintve a két nem képzése rendhagyó módon megegyezett. 1912-től kezdve az intézménytípus kereskedelmi érettségit adott, ezáltal újabb mobilitási csatornát jelentett a leánygimnáziumok és felsőbb leányiskolák mellett (Nagy, 2014.). A kereskedelmi érettségi nem biztosított teljeskörű továbbtanulási lehetőségeket, csak a kereskedelmi akadémiákra és főiskolákra kvalifikálhatták magukat a diákok.

2. A Pécsi Női Felső Kereskedelmi Iskola megalakulása és fejlődése

Az első női felsőkereskedelmi iskola megnyitása után néhány évvel Pécs városa is jelét adta haladó szellemű gondolkodásmódjának. Benyújtották kérelmüket iskolaalapítás tárgyában. 1911-ben a 147.941. számú rendeletben a város megkapta az engedélyt. *„Az iskola létesítésével – olvasható az intézmény első értesítőjében– Pécs szabad királyi város közönsége kulturális előrehaladottságának, megfontolt előrelátásának, a kulturális szükségletekről való bölcs gondolkodásának adta legfényesebb bizonyítékát, amit nem utasíthatott vissza a vallás- és közoktatásügyi kormány sem”* (Értesítő, 1913. 3.o.). A következő tanévben két évfolyammal (alsó és középső) megkezdődött a tanítás. A lányok négy polgári vagy négy gimnáziumi osztály elvégzése után nyerhettek felvételt. Az első évben egyetlen női oktatóként Zánkay Cornélia került be a tantestületbe, majd az évek haladtával bővült a női tanárok száma. 1913-ban saját épületet kapott a kereskedelmi iskola, melyet nem használhatott sokáig zavartalanul. Az első világháború idején tartalékkórházi célokra foglalták le az épületet, később, 1923-ban, a Pozsonyi Erzsébet Tudományegyetem Pécsre költözésekor az egyetem számára adták át. Ettől kezdve a női felső kereskedelmi oktatásnak nem volt állandó helyszíne, rendszeressé vált a költözködés.

Az iskolatípus rendkívüli népszerűségnek örvendett, az 1915-ös tanévtől kezdve rendszeresen volt lehetőség párhuzamos osztályokat indítani. A fejlődés nem zajlott egyenletes ütemben, a háború következményei és oktatáspolitikai változások egyaránt befolyásolták. A szerb megszállás (1918-1921) idején az iskola nem adott ki értesítőt, de a későbbi évkönyvekből kiderül, hogy jelentős létszámvisszaesés következett be ebben az időszakban. Az 1920. évi 72.000. számú VKM rendelet az iskolát négy évfolyamúvá bővítette. Ez az oktatáspolitikai rendelkezés negatív hatással bírt az intézmény létszámadataira. A képzés vonzereje ugyanis abban is rejlett, hogy három év alatt szerezhettek a növendékek

szakképesítést. A negyedik évfolyam beiktatása számos család vállára jelentős anyagi terhet rótt, hiszen lányaik csak később léphettek ki a munkaerőpiacra.

A '20-as évektől állandóvá váló költözés miatt az iskola nem rendelkezett az oktatáshoz szükséges segédanyagokkal és szertárakkal; a tanárok és diákok éveken át tartó áldozatos munkája és felajánlások révén kezdődött meg a térképek, kellékek beszerzése. A gyakorlati ismeretek elmélyítésére gyakran tanulmányutakat szerveztek elsősorban a városban és környékén, de ritkán alkalom nyílt elutazni a fővárosba vagy akár külföldre.

Az iskola életében az 1938-as év hozott döntő fordulatot. A VKM megadta a felsőkereskedelmi iskoláknak a középiskolai rangot, így egyenértékűvé vált a többi középszintű oktatási intézménnyel. Ettől kezdve az intézménytípus hivatalos megnevezése kereskedelmi (leány)középiskola. *„Iskolánk, amely eddig a Felső Kereskedelmi Iskola nevet viselte, az idei tanévben Kereskedelmi Középiskola nevet kapott. A vallás- és közoktatási Miniszter Úrnak ezzel az új elnevezéssel is szándéka volt kifejezésre juttatni azt, hogy iskolánk a többi középiskolával teljesen egyenlő fokú szakiskola”* (Értesítő, 1941. 5.o.). A középiskolai rang megítélése ellenére se kapott az iskola állandó épületet, a vizsgált időszak végéig folyamatos áthelyezések közepette zajlott az oktatás. Erről az iskola egyik értesítőjében úgy nyilatkozik az igazgatója, hogy *„Pécs thj. város legnépesebb leányközépiskolája mozgalmas multját tekintve valóságos „vándoriskola””* (Értesítő, 1947. 3.).

3. Az iskola létszámának alakulása

Az iskola megnyitásakor, 1912-ben, a két évfolyamon 64 beiratkozott lányt jegyez az értesítő. Ebből az év végére 59 lány végezte el sikeresen a tanévet. A következő tanévben vált az intézmény teljes, három évfolyamú felsőkereskedelmi iskolává.

1. táblázat Az iskola tanulói létszáma az 1912 és 1918 közötti időszakban³⁷

1912/13	1913/14	1914/15	1915/16	1916/17	1917/18
59	97	118	145	161	165

Forrás: Saját táblázat az iskola 1912 és 1918 közötti értesítői alapján

³⁷ A táblázatokban feltüntetett létszámadatok nem a beiratkozókra, hanem az év végén osztályozott nyilvános tanulókra vonatkoznak.

Az első világháború időszakában töretlenül nőtt a (szak)képzés népszerűsége és jelentősége (Vörös, 2013.). A munkaerőpiacról kieső férfi munkaerőt a szakképzett nők helyettesítették. Az évtized közepétől lehetőség nyílt első évfolyamon párhuzamos osztályokat indítani. A középső és felső évfolyamon a lemorzsolódás miatt erre nem volt szükség. Az 1918/19-es tanévtől az 1920/21-es tanévig, a szerb megszállás alatt, az iskola nem adhatott ki értesítőt, így pontos adatok közlésére nincs lehetőség.

2. táblázat Az iskola tanulói létszáma az 1921 és 1930 közötti időszakban

1920 /21	1921 /22	1922 /23	1924 /25	1925 /26	1926 /27	1927 /28	1928 /29	1929 /30
98	93	98	112	110	112	123	123	114

Forrás: Saját táblázat az iskola 1921 és 1930 közötti értesítői alapján

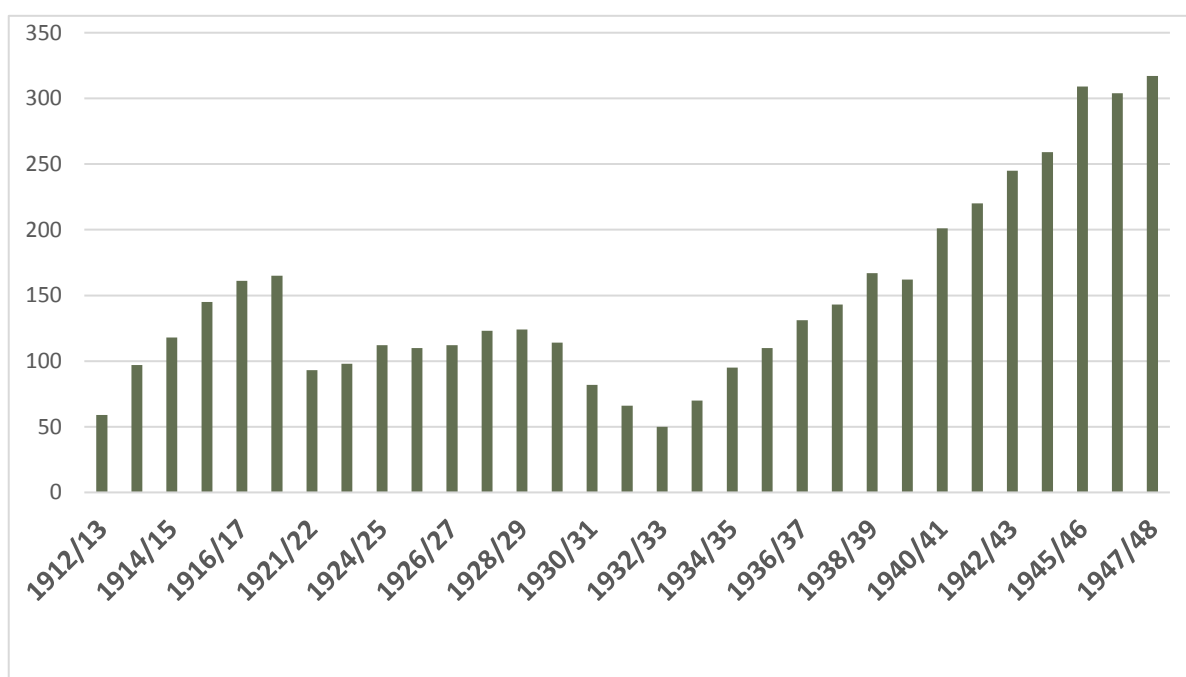
Bár az 1920/21-es tanévről nincs értesítő, az 1934/35-ös évkönyv „Az iskola benépesülésének visszatekintő kimutatása” című fejezetben közöl adatot erre az évre vonatkozóan. A korábban említett szerb megszállás, a trianoni határátrendezés és a képzés negyedik évfolyamának bevezetése egyaránt negatívan érintette a tanulói létszámot. Az 1920-as évek nem tudták produkálni az előző évtized dinamikus növekedését. Sőt, az évtized végén, illetve a '30-as évek első felében a gazdasági világválság állta útját a kismértékben meginduló fellendülésnek.

3. táblázat Az iskola tanulói létszáma az 1930 és 1940 közötti időszakban

1930 / 31	1931 / 32	1932 / 33	1933 / 34	1934 / 35	1935 / 36	1936 / 37	1937 / 38	1938 / 39	1939 / 40
82	66	50	70	95	110	131	143	167	162

Forrás: Saját táblázat az iskola 1931 és 1940 közötti értesítői alapján

Mélypontra süllyedt az iskola látogatottsága, az 1932/33-as tanévben három évfolyamon kevesebb tanuló látogatta az iskolát, mint a megalakulás évében két évfolyamon (59). A kezdődő fellendülés első mutatója, hogy az 1933/34-es tanévben az első évfolyamot sikeresen teljesítő lányok száma (33) közel azonos volt a felsőbb három évfolyamon (37) végzett tanulók számával. A növekvő érdeklődésre való tekintettel az évtized végétől már nemcsak az első, hanem a magasabb évfolyamokon is tudtak párhuzamos osztályokat indítani. Az érdeklődés háttérében a középiskolai rang megítélése komoly szerepet játszott. Ezt követően a második világháború

évei nyitottak újabb utat a nők számára a kereskedelmi középiskolákba, valamint a munka világába.

4. táblázat Az iskola tanulói létszáma az 1940 és 1948 közötti időszakban

1940/ 41	1941/ 42	1942/ 43	1943/ 44	1944/1 945	1945/ 46	1946/ 47	1947/ 48
201	220	245	259	209	309	304	317

Forrás: Saját táblázat az iskola 1941 és 1948 közötti értesítői alapján

A '40-es évek hozták meg az igazi áttörést. Az előző évtizedhez képest megsokszorozódott a diákok lélekszáma. Az 1942/43-as tanévben az első három, 1943/44-es tanévben már mind a négy évfolyamon két-két párhuzamos osztályt kellett indítani, hogy az intézmény ki tudja elégíteni az érdeklődők igényeit.

Az alábbi összefoglaló ábra folyamatában mutatja 1912-től egészen 1948-ig a létszámadatokban bekövetkezett változásokat.

Forrás: Saját ábra az iskola 1912 és 1948 közötti értesítői alapján

1.ábra A tanulói létszám alakulása 1912 és 1948 között

4. A tanulók szüleinek lakhelye

A diákok és szülei lakhelyének meghatározásakor akadályokba ütközünk. A vizsgált korszak területi változásaira való tekintettel az értesítők is különböző kategorizálást használtak, így nem minden esetben lehetséges a megyénkénti áttekintés. Eltérő kategorizáláson azt értjük, hogy míg egyes években megyei szintű lebontásban szerepelnek a lakhelyek, addig másik években –tükrözve a politikai, területi változásokat– olyan megnevezésekkel találkozhatunk, mint „Csonka-Magyarország”, „Elcsatolt területek”, „Más”.

Már az oktatási intézmény megnyitása előtt élt az a feltételezés, hogy az iskolatípusra nagy kereslet fog mutatkozni. Az első értesítő úgy nyilatkozik, *„előreláthatólag Pécs városán kívül a Dunántúlnak egész alsó részét s a Duna-Tisza közét, valamint Slavóniát, Horvátországot, Fiumét, sőt Bosznia-Hercegovinát is igen közelről fogja érdekelni”* (Értesítő, 1913. 3.o.). Az intézmény elsődleges beiratkozási körzetét Pécs városa és Baranya megye jelentette, de beigazolódott az az előfeltevés, hogy szélesebb körből érkeznek növendékek. Az 1912 és 1918 közötti időszakban megyénként tüntették fel az értesítők a tanulók szüleinek lakhelyét.

5.táblázat A tanulók szüleinek lakhelye 1912 és 1918 között

Lakhely / Tanév	1912/ 13	1913/ 14	1914/ 15	1915/ 16	1916/ 17	1917/ 18
Pécs	44	60	77	76	81	91
Baranya	5	18	17	26	33	30
Somogy		2	5	9	7	8
Tolna	5	9	12	9	12	12
Zala	2		4	4	5	
Horváto.- Szlavonia				3	6	3
Külföld	1	3			1	1
Más	3	4	3	18	16	20

Forrás: Saját táblázat az iskola 1912 és 1948 közötti értesítői alapján

Ebben az évtizedben a Pécsről érkező diákok aránya minden évben meghaladta az 50%-ot, Baranya megyével együtt a 70%-ot. Az alig egyharmadnyi, nem Baranya megyéből érkező tanulóbázis elsősorban a környező vármegyékből iratkozott be, de távolabbról, például Horvátország-Szlavonia területéről és külföldről egyaránt érkeztek. A Dunántúl fokozott érdeklődése abban rejlett, hogy egészen 1915-ig nem nyílt ezen a területen a pécsin kívül egyetlen női felsőkereskedelmi iskola se. 1915-ben Győrben, 1918-ban Veszprémben, 1921-ben Szombathelyen,

1923-ban pedig Baján és Sopronban alakul női kereskedelmi képzés (*Schack és Vincze, 1930.*).

Dinamikus fejlődés látható a „Más” kategóriában. Ugyanakkor az értesítők nem definiálják, pontosan mi tartozik ebbe a kategóriába.

6.táblázat A tanulók szüleinek lakóhelye 1921 és 1930 között

Lakhely / Tanév	1921 / 22	1922 / 23	1924 / 25	1925 / 26	1926 / 27	1927 / 28	1928 / 29	1929 / 30
Pécs	77	88	86	91	90	98	87	87
Baranya			6	10	10	14	20	21
Más	3	4	1	5				
Csonka-Mo.	13	6	19	20	12	11	11	6
Elcsatolt terület							6	

Forrás: Saját táblázat az iskola 1921 és 1930 közötti értesítői alapján

A szerb megszállás időszakából értesítők hiányában nem állnak rendelkezésre lakóhelyadatok. Az értesítők bevezetik a „Csonka-Magyarország” és „Elcsatolt területek” kategórianéveket. Valószínűleg a területi átrendezés jelentős szerepet játszik abban, hogy a korábbi évtizedhez képest tovább emelkedett a pécsi lakóhellyel rendelkező diákok száma, viszont a Baranya megyei lakosok aránya csökkent. A Magyarországtól elcsatolt területekről egyetlen évtől eltekintve nem iratkoztak be diákok.

Ebben az időszakban a „Más” kategória vélhetően a külföldi növendékeket foglalta magába.

7.táblázat A tanulók szüleinek lakóhelye 1930 és 1940 között

Lakhely / Tanév	1930 /31	1931 /32	1932 /33	1933 /34	1934 /35	1935 /36	1936 /37	1937 /38	1938 /39	1939 /40
Pécs	64	54	40	58	79	82	94	102	114	113
Baranya	17	9	8	5	8	15	23	29	34	32
Más	1				1	1	4	1		
Csonka-Mo.		3	2	6	5	8	9	10	17	16
Budapest				1	2	4		1	1	1

Forrás: Saját táblázat az iskola 1931 és 1940 közötti értesítői alapján

Ebben az évtizedben változatlanul Pécs városa adta a tanulók legnagyobb részét. A Baranya megyéből származók aránya ismét növekedni kezdett. A főváros önálló csoportként jelent meg az értesítőkben, bár kevés növendék érkezett innen. Ennek háttérében a budapesti női kereskedelmi iskolák telítettségét feltételezhetjük. Számtalan esetben a sokszoros túljelentkezés miatt a felvételt nem nyert lányok vidéki iskolákba iratkoztak be.

Az évkönyvek az 1932/33-as tanévben használták utoljára a Csonka-Magyarország kategórianevet, ettől kezdve ismét a megyénkénti lebontást alkalmazták. Az összehasonlíthatóság érdekében viszont megtartottuk ezt a csoportosítási formát.

A 30-as évek első harmadában alig érkezett Baranya megyén kívülről tanuló, számuk az évtized közepétől kezdett növekedni.

8.táblázat A tanulók szüleinek lakóhelye 1940 és 1948 között

Lakhely / Tanév	1940/ 41	1941/ 42	1942/ 43	1943/ 44	1945/ 46	1946/ 47	1947/ 48
Pécs	136	150	162	159	193	189	205
Baranya	39	39	45	58	65	69	58
Más magyar megye	21	29	32	40	46	44	47
Budapest	3	1	2	1	5	2	4
Elcsatolt terület	2	1	4	1			2

Forrás: Saját táblázat az iskola 1941 és 1948 közötti értesítői alapján

Az iskola létszámának növekedésével együtt nőtt a pécsi és Baranya megyéből származó lányok száma is, arányuk viszont változatlan maradt. A budapesti tanulók száma az előző évtizedhez képest emelkedett, de az összlétszámhoz viszonyítva továbbra is alacsony.

Magyarország egyéb, Baranyán kívüli megyéiből származó lányok aránya meghaladta a 10%-ot, ami az eddigi időszakokhoz képest emelkedést jelentett.

5. A tanulók felekezeti megoszlása

Alapvetően elmondható, hogy a vizsgált időszak egészében a római katolikus lányok képviseltetik magukat a legnagyobb számban.

9.táblázat A tanulók vallási összetétele 1912 és 1918 között

Vallás / Tanév	1912/ 13	1913/ 14	1914/ 15	1915/ 16	1916/ 17	1917/ 18
Római kat.	42	69	81	104	112	110
Református	2	1	4	6	7	11
Evangélikus	1	7	7	9	6	6
Izraelita	13	19	26	24	35	35
Görög keleti	2	1				2
Görög kat.				2	1	1

Forrás: Saját táblázat az iskola 1912 és 1918 közötti értesítői alapján

Az intézmény működésének első évtizedében a római katolikus diákok aránya 70% körül mozgott. Őket az izraelita felekezetű tanulók követték 20% körüli értékkel. A folyamatos létszámnövekedés ellenére ezek az arányok az évtized végéig szinte változatlanok voltak. Így a többi felekezet (református, evangélikus, görög keleti, görögkatolikus) aránya összesen 10%-ot tett ki. Mivel a tanulók többsége Pécsről érkezett, az oktatási intézmény felekezeti összetételét összehasonlítottuk a város felekezeti megoszlásával. Azt kívántuk áttekinteni, hogy a két társadalmi színtér résztvevői hogyan viszonyulnak egymáshoz. A városon belül is szembeűnő a római katolikus többlet, arányuk 84%; ez több, mint 10%-kal magasabb az iskolai részvételnél. Ezzel szemben az izraelita diákoknál fordított tendencia figyelhető meg. Pécsen alig 8% körül mozgott az arányuk, az iskolában ezzel szemben megközelítőleg 20%. A többi felekezet esetében közel azonos értékeket találhatunk (*Magyar Statisztikai Évkönyv, 1914.*).

10. táblázat A tanulók vallási összetétele 1921 és 1930 között

Vallás/ Tanév	1921/ 22	1922/ 23	1924/ 25	1925/ 26	1926/ 27	1927/ 28	1928/ 29	1929/ 30
Római kat.	53	55	80	69	63	80	75	76
Református	5	7	7	8	9	8	10	10
Evangélikus	2	1	2	4	4	2	1	1
Izraelita	33	35	22	28	35	32	37	27
Görög kat.			1	1	1			
Unitárius						1	1	

Forrás: Saját táblázat az iskola 1921 és 1930 közötti értesítői alapján

Az évtized legjelentősebb változása a római katolikus lányok arányának csökkenése (56 és 71% között ingadozott), ezzel egyidejűleg az izraeliták

aránynövekedése. Az 1922/23-as tanévben elérték a 35,7%-ot. A reformátusok részvétele enyhén fokozódott (öt-nyolc százalék), ezzel arányosan az evangélikusoké csökkent.

A városi arányszámokban nem történt jelentős változás: a római katolikusok aránya 81%, az izraelitáké 9% (*Magyar Statisztikai Évkönyv*, 1928.). Az intézményi adatokkal összehasonlítva viszont kitűnik az izraelita felekezet fokozódó érdeklődése. Az iskolai jelenlétük közel négyszerese a városinak.

11. táblázat Az tanulók vallási összetétele 1930 és 1940 között

Vallás/ Tanév	1930 / 31	1931 / 32	1932 / 33	1933 / 34	1934 / 35	1935 / 36	1936 / 37	1937 / 38	1938 / 39	1939 / 40
Római kat.	51	40	25	39	63	70	83	90	111	108
Refor- mátus	9	10	10	12	11	15	14	16	23	26
Evangé- likus	1	3	5	6	6	7	6	9	7	5
Izraelita	21	13	10	13	15	18	27	26	24	20
Görög keleti							1	1	1	1
Görög kat.								1	1	2

Forrás: Saját táblázat az iskola 1931 és 1940 közötti értesítői alapján

A '30-as években egyre intenzívebben érzékelhető a reformátusok térnyerése. Számuk megkétszereződött, arányuk elérte a 16%-ot. Ez a városi részvétel közel háromszorosa. A római katolikus többlet továbbra is megmaradt, ugyanakkor a kezdeti értékeket nem érte el. Az izraelita növendékek (20-25%) továbbra is felülreprezentáltak voltak a városi társadalmon belül elfoglalt arányukhoz (6,5%) képest (*Magyar Statisztikai Évkönyv*, 1933.). Görög keleti és görögkatolikus hallgatók az évtized végéig nem látogatták az intézményt, ezután is csak elenyésző számban.

12. táblázat A tanulók vallási összetétele 1940 és 1948 között

Vallás / Tanév	1940/ 41	1941/ 42	1942/ 43	1943/ 44	1945/ 46	1946/4 7³⁸	1947/ 48
Római kat.	139	155	184	204	251	-	265
Reformá- tus	34	31	36	35	45	-	39
Evangéli- kus	7	9	9	9	11	-	12
Izraelita	20	22	15	11	2	-	
Görög kat.	1	2	1			-	1
Baptista		1				-	

Forrás: Saját táblázat az iskola 1941 és 1948 közötti értesítői alapján

Az iskola életében bekövetkező növekedési hullám a katolikus felekezet megerősödését hozta magával. A század elejétől közel 15%-kal növekedett arányuk: 69-ről 84%-ra, ami közel azonos a népességen belüli vallási megoszlásukkal (87%). A reformátusok ezen időszakban 15% körüli értéken mozogtak, ami a lakossági adatokhoz (7,5%) viszonyítva kétszeres. Az izraelita lakosság tekintetében jelentős csökkenés következik be, minden bizonnyal a második világháború következményeként. Az 1947/48-as tanévben egyetlen izraelita leány sem látogatta az intézményt. Ennek hátterében az esetleges kikeresztelkedéseket is meg kell említenünk. Ugyanez a tendencia lakossági körben is megfigyelhető, arányuk egy százalék alán csökkent (*Népszámlálás*, 1996. 17.).

Összegzés

Az 1912-ben megnyíló Pécsi Városi Női Felső Kereskedelmi Iskola a Dunántúl első középfokú kereskedelmi oktatási intézménye, mely nők számára biztosított szakmai ismereteket. A megfelelő tudás birtokában lehetősége nyílt a nőknek a munkaerőpiaci elhelyezkedésre.

A diákok körében népszerűségnek örvendő intézmény életében számos esemény befolyásolta a létszámadatok változásait. Negatívan érintette a fejlődést a trianoni határátrendezés, a szerb megszállás, a gazdasági világválság. A világháborúk ugyanakkor utat nyitottak a női munkavállalás számára. A lakóhely tekintetében Pécs és Baranya megye bocsátotta ki a legtöbb diákot, de a szélesebb beiskolázási körhöz tartozott egész Magyarország és határon túli területek is. Az iskolában mindvégig megmaradt a római katolikus többlet, de a lakosságon belüli arányokhoz viszonyítva elmondható, hogy az izraelita tanulók jóval magasabb számban képviseltették magukat. Kijelenthetjük, ha nem is tendenciaszerűen, de a

³⁸ Az iskola az 1946/47-es tanévről rendelkezik értesítővel, de az a felekezeti hovatartozásra vonatkozó adatokat nem tartalmazza.

felekezeti hovatartozás is befolyásoló tényezőként hatott az iskolaválasztásra.

Irodalomjegyzék

1868. évi XXXVIII. tc: A népiskolai közoktatás tárgyában.
<https://net.jogtar.hu/getpdf?docid=86800038.TV&targetdate=&printTitle=1868.+%C3%A9vi+XXXVIII.+t%C3%B6rv%C3%A9nycikk&referer=1000ev>
(megtekintés: 2019. 08. 10.)

Központi Statisztikai Hivatal (1996): 1949. évi népszámlálás. Vallási adatok százalékos megoszlása településenként. Budapest.

Magyar Kir. Központi Statisztikai Hivatal (1914. szerk.): Magyar Statisztikai Évkönyv 1912. Új Folyam XX. Atheneum Irodalmi Nyomda és Részvénytársaság, Budapest.

Magyar Kir. Központi Statisztikai Hivatal (1928. szerk.): Magyar Statisztikai Évkönyv 1926. Új Folyam XXXIV. Atheneum Irodalmi Nyomda és Részvénytársaság, Budapest.

Magyar Kir. Központi Statisztikai Hivatal (1933. szerk.): Magyar Statisztikai Évkönyv 1932. Új Folyam XL. Atheneum Irodalmi Nyomda és Részvénytársaság, Budapest.

Magyarországi rendeletek tára (1895): A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszternek 1895. évi 65.719. szám alatt a budapesti és kolozsvári egyetem tanácsához intézett rendelete. Pesti könyvnyomda és részvénytársaság, Budapest. 1680-1686.

Nagy Adrienn (2014): A felső kereskedelmi iskolák fejlődéstörténete Magyarországon (1867-1945). Doktori (PhD) értekezés. Kézirat. Pécs.

Rébay Magdolna Éva (2006): A leány-középiskolák jogi szabályozása Magyarországon és nemzetközi kitekintésben az 1870-es évektől 1945-ig. Doktori (PhD) értekezés, Debrecen.

Sanda István Dániel (2016): Bevezetés a Szakképzéstörténetébe. Typotop Kft. Budapest.

Schack Béla és Vincze Frigyes (1930): A kereskedelmi oktatásügy fejlődése és mai állapota Magyarországon. Franklin-Társulat, Budapest.

Schindler József (szerk.): Pécs szab. kir. város államilag segélyezett négy évfolyamú fiú és női kereskedelmi iskolájának értesítője az 1912/31- 1921/22. tanévben. Taizs, Pécs.

Vörös Katalin (2013): A szakoktatás-politika és modernizáció a 19. századvégi Magyarországon. In: Baska Gabriella, Hegedűs Judit és Nóbik Attila (szerk.): A neveléstörténet változó arcai. A múlt értékei, a jelen kihívásai és a jövő. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest. 94-105.

Zánkay Cornelia (szerk.): Pécs szab. kir. város államilag segélyezett négy évfolyamú női felső kereskedelmi iskolájának értesítője az 1922/23-1947/48. tanévben. Dunántúl Könyvkiadó és Nyomda Részvény Társaság, Pécs.